

Nr 348.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anslag för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor m. m.; given Stockholms slott den 23 april 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att under nionde huvudtiteln anvisa

dels för täckande av jämlikt riksdagens år 1916 givna bemyndigande förskottsvis bestridda utgifter för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst ..... kronor 3,912,650;

dels för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av ..... kronor 24,000,000;

dels och för enahanda ändamål å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av ..... kronor 8,000,000.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
23 april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
              SCHOTTE,
              PETRÉN,
              NILSON,
              LÖFGREN,
              friherre PALMSTIERNA,
              RYDÉN,
              UNDÉN,
              THORSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde:

På grund av väckt motion bemyndigade 1916 års riksdag enligt skrivelsen nr 254 Kungl. Maj:t att i enlighet med vissa grunder för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor genom reglering av priset å för dem avsedda livsmedel, enligt beslut i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t, på förslag av statens livsmedelskommission och på villkor av kommunal kontroll i fråga om syftets ernående, använda och av tillgängliga medel, mot framtida anmälan till ersättande, förskjuta ett belopp av högst 5 miljoner kronor. Kungörelse angående statsbidrag för ifrågavarande ändamål utfärdades den 13 oktober 1916.

Den 23 april 1917 anmälde dåvarande chefen för jordbruksdepartementet frågan om anslag för motsvarande ändamål å 1918 års riksstat. Han framhöll, att det vore omöjligt att exakt beräkna storleken av det

statsanslag, som för det ifrågavarande syftet kunde bliva av nöden för det då instundande konsumtionsåret. Det vore emellertid uppenbart, att det ekonomiska trycket blivit avsevärt hårdare än under året förut. Det kunde även antagas, att av olika anledningar kraven på direkta dyrtidsåtgärder skulle bliva ökade. Villkoren för bidrag från dyrtidsanslaget borde jämväl göras lindrigare i vissa hänseenden. Alla dessa skäl syntes tala för att det anslag, som borde begäras, bestämdes till ett väsentligt högre belopp än det föregående. Departementschefen ansåg sig böra stanna vid ett belopp av 12 miljoner kronor, vilket borde anvisas såsom förslagsanslag, högst, med rätt för Kungl. Maj:t att därav låta under år 1917 förskottsvis utanordna erforderligt belopp. I enlighet härmed avläts till 1917 års riksdag propositionen nr 283, vilken av riksdagen enligt skrivelsen nr 268 bifölls, dock med den viktiga ändringen att åt anslaget gavs förslagsanslags natur.

Den dyrtidsverksamhet, som kommit att understödjas med bidrag av sistnämnda anslag, har reglerats genom kungörelser den 8 juni och 9 november 1917. De riktlinjer för verksamhetens bedrivande, som utstakades, då det första dyrtidsanslaget å 5 miljoner kronor tillkom, hava även fullföljts vid fördelningen av bidrag ur anslaget å 12 miljoner kronor. Vissa lättnader för rätten att komma i åtnjutande av statsbidrag hava dock medgivits de ekonomiskt svagast ställda kommunerna, varjämte också vissa av utvecklingen påkallade nya verksamhetsuppgifter inrymts bland de ändamål, för vilka kommunerna berättigats att erhålla statsbidrag.

Under senare hälften av år 1917 blevo från det av samma års riksdag beviljade anslaget anvisade bidrag å tillhopa i runt tal 8 miljoner kronor. Folkhushållningskommissionen, inom vilken inrättats en särskild avdelning för handläggning av ärenden angående dyrtidsanslaget, meddelade mig i början av innevarande år, att under förra hälften av år 1918 syntes böra för ändamålet beräknas bidrag å omkring 15 miljoner kronor. Då dessa belopp tillhopa uppginge till 23 miljoner kronor, skulle alltså 11 miljoner kronor utöver auslagsbeloppet erfordras. För fyllande av denna brist och för tillgodoseende av motsvarande behov under senare halvåret 1918 har uti propositionen nr 2 i punkten 34 under nionde huvudtiteln beräknats å tilläggsstat för innevarande år ett förslagsanslag av 18 miljoner kronor.

För enahanda utgifter under år 1919 har i punkten 121 under nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen beräknats ett förslagsanslag av 5 miljoner kronor. Jag framhöll, att sådant anslag var föranlett av önskvärdheten att, därest dylika åtgärder skulle finnas påkallade även

efter ingången av år 1919, man icke skulle bliva nödsakad att avbryta dem vid årsskiftet 1918—1919 av den orsak, att medel ej funnes anvisade för ändamålet.

Folkhushållningskommissionen har nu i skrivelse den 10 april 1918 gjort framställning om anvisande av statsanslag för nu ifrågavarande ändamål å 1918 års tilläggsstat samt å 1919 års riksstat. Kommissionen har därvid anfört följande:

»Till belysning av den statsunderstödda dyrtidsverksamhetens hittillsvarande omfattning och resultat meddelas här nedan några kortfattade uppgifter. Följande beteckningar komma därvid att användas beträffande de perioder, varunder verksamheten ägt rum:

Första	perioden	för tiden	$\frac{1}{12}$	1916— $\frac{30}{6}$	1917.
Andra	»	»	$\frac{1}{7}$	1917— $\frac{31}{12}$	1917.
Tredje	»	»	$\frac{1}{1}$	1918— $\frac{30}{6}$	1918.

Den statsunderstödda dyrtidsverksamhet, som under första perioden pågick inom landets kommuner, hade en jämförelsevis ringa omfattning, men allt efter som kristidsförhållandena i landet försvårat de mindre bemedlades villkor, har verksamheten vuxit i betydelse och omfattning. Dessa förhållanden avspeglar sig även i de siffror, som angiva dyrtidsverksamhetens gestaltning sedan år 1916. Under första perioden erhöles 785 landskommuner, 28 köpingar och 98 städer bidrag ur dyrtidsanslaget, eller tillhoppa 911 kommuner, å ett sammanlagt belopp av 4,400,003 kronor 47 öre. Den närmare fördelningen utav anslagen under ifrågavarande period framgår utav efterföljande *bilaga 1*. Under *andra* perioden beviljades dyrtidsanslag åt 1,805 landskommuner, 33 köpingar och 102 städer, eller tillhoppa 1,940 kommuner, å ett sammanlagt belopp av 7,635,341 kronor 53 öre. Den närmare fördelningen utav ifrågavarande belopp framgår utav *bilaga 2*. Beträffande den nu löpande *tredje* perioden kunna slutsiffrorna givetvis ännu icke exakt angivas, men intill den 22 mars 1918 hade Kungl. Maj:t på folkhushållningskommissionens förslag beviljat dyrtidsanslag åt sammanlagt 1,607 landskommuner, 28 köpingar och 102 städer, eller tillhoppa 1,737 kommuner å ett belopp av inalles 9,273,344 kronor 5 öre. Beträffande fördelningen hänvisas till *bilaga 3*. Att tredje periodens siffra med avseende på antalet sökande kommuner understiger den närmast föregående periodens beror på att andra periodens uppgift avser antalet sökandekommuner vid anslagsfördelningens slut, under det att tredje periodens siffror hänföra sig till anslagsperiodens början. Dessutom hava dyrtidsanslag på grund av särskilda omständigheter även tillerkänts arbetsstyrelsen för Krokåns vattenreglering samt några utav landets läns hjälpkommittéer, nämligen Göteborgs och Bohus läns, Blekinge och Hallands läns kommittéer. Summan av dem tilldelade anslag under alla tre perioderna belöper sig till 173,000 kronor. Inalles skulle alltså hitintills ett belopp av 21,481,689 kronor 5 öre hava av statsmedel beviljats kommuner och läns hjälpkommittéer till dyrtidslindrande åtgärder för de mindre bemedlade inom rikets olika kommuner.

Under det att städerna så gott som utan undantag begagnat sig utav statens hjälp, hava ett avsevärt antal landskommuner underlåtit att utnyttja de möjligheter, som erbjuda sig till erhållande av statsbidrag för dyrtidsverksamhet. Köpingarna hava däremot i rätt stor utsträckning använt sig utav dyrtidsanslaget. Det relativt

svaga intresse, varmed landskommunerna från början omfattade den här ifrågasvarande verksamheten, har emellertid under utvecklingens gång betydligt stegrats, så att numera ungefär 66 procent utav rikets samtliga landskommuner utöva statsunderstödd dyrtidsverksamhet. Att landskommunerna icke i ännu större utsträckning anlitat anslaget, torde nog bero på att dyrtiden inom somliga delar av landet icke tryckt landskommunernas mindre välsituerade invånare lika svårt som motsvarande befolkningskategorier i städerna. Men härjämte synes det otvivelaktigt, att kravet på penningtillskott från kommunernas sida för rätten att åtnjuta statsbidrag avskräckt åtskilliga landskommuner. Till belysande härav kan anföras, att av 222 utav landets landskommuner, som enligt statistiken år 1914 hade en kommunalskatt å 10 kronor och därutöver, 76 procent icke sökt något bidrag ur 5-miljonersanslaget. Under andra perioden, då villkoren lättades för kommuner i svår ekonomisk ställning, ökades genast antalet framställningar ifrån dessa hårt beskattade kommuner, så att endast 25 procent av desamma underlätto att ingiva framställningar — en procentsiffra, som under den nu löpande tredje anslagsperioden bibehållit sig.

Uppoffringen från kommunernas sida har vuxit från första perioden. Sålunda uppgick summan utav *kommunernas egna anslag* under de olika perioderna till följande belopp:

	1:a perioden kr.	2:a perioden kr.	3:e perioden kr.	(Prel. siffror) summa
Landskommuner	1,108,309.73	2,005,446.08	1,817,452.32	4,931,178.13
Köpingar	18,175.—	103,283.—	86,466.65	207,924.65
Städer	2,118,885.50	3,526,333.95	3,372,468.94	9,017,688.39
Summa	3,245,570.23	5,635,063.03	5,276,387.91	14,156,791.17

Dessutom har från enskilda givare under de olika perioderna sammanlagt ett belopp av 1,505,909 kronor ställts till kommunernas förfogande, varigenom dessa satts i tillfälle att öka effekten utav sina dyrtidslindrande åtgärder. Av gåvobeloppen härstamma de största summorna ifrån givare inom Göteborgs och Hälsingborgs städer. Från kommunerna och enskildas sida hava alltså sammanlagt tillskjutits 15,662,700 kronor för att lindra de svagast ställdas läge. Då staten, såsom ovan sagts, för sin del hitintills bidragit med 21,481,689 kronor 5 öre, skulle följaktligen inalles ett belopp av 37,144,389 kronor 5 öre stått till förfogande för de mindre bemedlade under den tid av inemot 1 $\frac{1}{2}$ år, som dyrtidsverksamheten hitintills pågått.

Kommun, som ifrågasätter statsbidrag för sin dyrtidsverksamhet, har att för ändamålet insända plan över de beräknade kostnaderna för realiserandet utav sina avsikter. Av dessa planer framgår, huru kommunerna tänkt gestalta sin dyrtidsverksamhet. Då emellertid de angivna beloppen i rätt väsentlig mån blivit beskurna, kunna siffrorna här nedan beträffande de olika varugruppernas i kostnadsplanerna fördelning endast giva en föreställning om de tänkta kostnaderna för verksamheten, under det att de faktiskt havda utgifterna framgå ur de slutredovisningar, som för

varje anslagsperiod skola ingivas till folkhushållningskommissionen, innan statsbidraget utbetalas. I närslutna *bilaga 4* lämnas en översikt över slutsummorna för kostnadsplanerna beträffande de olika varugrupperna. Densamma giver vid handen, att de väsentligaste utgifterna falla på rabattering utav *livsmedel*, varjämte även utgifterna för *beklädnadsartiklar* och *bränsle* uppnått avsevärda belopp i kommunernas kostnadsberäkningar. Hela den statsunderstödda verksamheten har av kommunerna själva *beräknats* att under de tre anslagsperioderna uppgå till inemot 40 miljoner kronor, ehuru, såsom nyss antyddes, de faktiska utgifterna dock icke kommit att helt svara mot de beräknade summorna.

Beträffande den inom kommunerna bedrivna allmänna bespisningsverksamheten må påpekas, att densamma huvudsakligen varit förlagd till stadssamhällena. Dylig verksamhet förekom under *första* perioden, eller rättare sagt i slutet av första perioden, allenast inom 4 landskommuner eller köpingar samt i 17 städer. - Under *andra* perioden bedrevs allmän bespisning i 40 landskommuner och köpingar samt i 40 städer, och under *tredje* perioden hade verksamhetens omfattning sjunkit i landskommunerna och köpingarna, så att densamma allenast redovisats försiggå på 24 dylika orter, under det att den allmänna bespisningen synbarligen vuxit i betydelse i städerna och därstädes uppgivits skola äga rum på 44 orter.

Dyrtidshjälpens effektivitet framgår bland annat därav, att medeltalen per invånare beträffande tilldelade statsbidrag äro mycket låga. Under *första* anslagsperioden utgjorde medeltalet per individ vid fördelning utav statsanslaget på de av rikets städer, landskommuner och köpingar, som erhållit dyrtidsanslag, 1 krona 43 öre (preliminär uppgift), under *andra* perioden utgjorde siffran 1 krona 53 öre (preliminär uppgift). För den nu löpande *tredje* anslagsperioden kan medeltalet per individ icke uppgivas.

Då samtliga berättelser för andra anslagsperioden ännu icke inkommit eller hunnit slutgiltigt granskas, kunna icke några exakta uppgifter lämnas beträffande dyrtidshjälpens inverkan på de olika skikten utav kommunernas ekonomiskt svagt ställda samhällsmedlemmar, men de upplysningar, som stå att vinna ur det tillgängliga materialet, giva en ungefärlig föreställning om huru verksamheten kommit att gestalta sig så att säga inifrån. I princip skulle dyrtidshjälp beredas alla mindre bemedlade, som kännbart drabbats av dyrtiden, oavsett samhällsställning och inkomstläge, men i praktiken har det naturligen blivit nödvändigt att så gott som utslutande inskränka verksamheten att omfatta de ekonomiskt allra mest beträngda inom kommunerna. Under det att man i städerna oftast fixerat bestämda inkomstgränser för rätten att åtnjuta dyrtidsanslag, vilka inkomstgränser dock rätt betydligt varierat och endast i några få undantagsfall överstigit 2,000 kronor, har man däremot på landsbygden i ungefär halva antalet kommuner ansett sig icke böra fastställa någon dylig gräns.

För att »utdryga» anslaget har man inom kommunerna på folkhushållningskommissionens hemställen begagnat sig av rabattkort, rabattmärken, anvisningar och dyligt. Av 1,000 landskommuner hava omkring 530 tillämpat principen om tillhandahållande av varor mot viss nedsättning å utförsäljningspriset. Konsumenterna hava alltså själva fått tillskjuta en viss del av resp. varas pris, varefter kommunen iklätt sig ansvaret för återstoden. Gratisutdelning utav varor har förekommit i 198 fall på 1,000, och i 238 fall av 1,000 har man begagnat sig av en mellanform, så att såväl gratisutdelning som rabattering använts. Nedsättningen å

de olika varuslagen har rätt väsentligt varierat, men torde rabatteringen i genomsnitt hava uppgått till ungefär följande belopp:

fläsk	40 à 65 öre per kg.	skodon	5 à 9 kronor per par
kött	50 » » »	skolagning	2 » 2.50 » » »
sill	25 à 50 » » »	strumpor	1 » 2 » » »
mjöl och bröd	10 » 20 » » »	furuved	6 » 10 » » famn
mjölk	5 » 10 » » lit.	björkved	10 » » »
potatis	5 » 10 » » kg.	karbidlampor cirka..	5 » » lampa
		karbid cirka	30 öre per kg.

Då priset på flera av ovannämnda artiklar befunnit sig i oavbrutet stigande, ligger i öppen dag, att den rabatt å varupriset, som sålunda beviljats de mindre bemedlade, varit synnerligen anspråkslös.

En av folkhushållningskommissionen företagen bearbetning utav omkring 1,780 berättelser över dyrtidsverksamhetens gestaltning i såväl landskommuner som städer under andra perioden (senare halvåret 1917) visar, dels att anslag lämnats till 384,559 hushåll med 1,359,571 personer (approximativ siffra), dels att *det genomsnittliga värdet utav lämnade bidrag ur dyrtidsanslaget (i form av rabattkuponger och dylikt) utgjort 25 kronor per hushåll och halvår*. Minimibeloppet stannar vid ungefär 3 kronor. Ett maximibelopp, varierande mellan 6 och 25 kronor, har utdelats i 954 kommuner och rabattkuponger till ett minimivärde, varierande mellan 1 och 6 kronor, hava kommit till användning inom 1,371 kommuner. Endast i 192 kommuner har maximivärdet rört sig mellan 50—150 kronor, och allenast i 6 kommuner har värdet utav dyrtidshjälpen stigit till 150—200 kronor. Det kan slutligen tilläggas, att den statsunderstödda dyrtidshjälpen i 263 kommuner icke stigit till ett större belopp än 1—6 kronor. Även dessa siffror vittna oförtydligt om att den hjälp, som dyrtidsanslaget hitintills kunnat bereda de mindre bemedlade, varit synnerligen blygsam.

Om behovet av hjälp åt samhällets ekonomiskt svagast ställda medlemmar för ett år sedan motiverade ett fortsättande utav den under år 1916 påbörjade dyrtidslindrande verksamheten, synes givetvis än starkare skäl numera tala för ett fortgående på den inslagna vägen. Även om dyrtidsanslaget icke kunnat bringa en så effektiv hjälp, som förhållandena krävt, har detsamma likväl enligt uttalanden från kommunerna varit såväl dessa som de mindre bemedlade till stort gagn, vadan ett upphörande av verksamheten utan motsvarande komensation säkerligen skulle leda till beklagliga följder för stora grupper utav samhällsmedlemmar ute i landet. Men ett fortsättande utav verksamheten efter den begränsade omfattning, som densamma under de trenne första perioderna erhållit, torde näppeligen vara tillfyllest, då såväl behovet utav verksamhetsuppgifternas utvidgning som också dyrtidens allt hårdare påfrestningar för såväl kommunerna som för den ekonomiskt mindre bärkraftiga delen av vårt lands befolkning göra behovet utav ökat bistånd från statens sida till en ofrånkomlig nödvändighet.

Det ekonomiska nödläge, varuti kristiden försatt de mindre bemedlade befolkningslagren, måste nämligen leda till att anspråken på större bidrag från dessa folkgruppers sida till de kommunala dyrtidsnämnderna under framtiden komma att avsevärt stegras, i synnerhet som numera priset på nästan alla slags livsfrönöden-

heter successivt gatt i höjden, samtidigt med att minskningen i varutillgången och brödransonernas knapphet hänvisat även de mindre bemedlade att konsumera varor, som betinga högre pris än vad dessa befolkningsgruppers ekonomiska ställning tillåter dem att betala. Även torde böra beaktas, att den allmänna prisstegringen icke uppväges av motsvarande löneförmåner liksom också att arbetslösheten på många orter försämrat de mindre bemedlades betalningsförmåga.

Den ökning utav dyrtidsverksamhetens utgifter, som sålunda framväxer ur de givna förhållandena, betingas till en början därav att staten för framtiden icke gärna kan undandragna sig att lämna bidrag för vissa ändamål, som hitintills icke understötts av staten. Sålunda torde det vara önskvärt, att, såsom hittills endast undantagsvis förekommit, bidrag även lämnas till täckande av någon del av kommunernas kostnader för anläggningar av centralkök. Jämväl till bestridande av utgifter för dyrtidsanslagets förvaltning borde skattetyngda, mindre kommuner i framtiden få använda någon mindre del av dem beviljade anslag. Det kan ifrågasättas, om staten icke i trängande fall men med iakttagande av den största försiktighet bör ikläda sig någon del utav de betydligt stegrade utgifter, som städerna och åtskilliga större landskommuner tvingats att påtaga sig för upprätthållande av barnkrubbor och barnhem för fattiga barn i åldern 2-7 år. Även torde svårigheterna att vidmakthålla de filantropiska företagen i kommunerna nödsaka staten att medgiva kommunerna rätt att få disponera någon del utav dyrtidsanslaget till understödjande av dessa företags under dessa tider synnerliga viktiga arbete för att sätta desamma i stånd att uppehålla verksamheten i dess tidigare utsträckning eller att utvidga densamma. Undantagsvis torde också i framtiden icke-kommunala organ såsom t. ex. länshjälpkommittéerna böra under vissa förutsättningar medgivas rätt att erhålla statsbidrag i och för bedrivande av dyrtidslindrande verksamhet. Då nya behov esomoftast yppa sig under verksamhetsperioderna, vilka icke kunna förutses vid fastställandet utav dyrtidsanslagets ändamål, synes det folkhushållningskommissionen lämpligt, att jämväl utvidgningar av dyrtidsanslagets utgifter måtte kunna genomföras efter prövning i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t.

Däremot synas bärande skäl tala för att staten lämna utan avseende en del framförda krav på bidrag för åtskilliga nya ändamål, som hittills icke alls eller endast i ytterst begränsad omfattning tillgodosetts av dyrtidsanslaget. Sålunda torde alltså endast vissa stora konsumtionsartiklar böra få prislindras genom bidrag ur dyrtidsanslaget, men icke diverse mindre om ock nödiga förbrukningsartiklar, såsom tvättmedel, bohag, medicin och dylikt, och ej heller sådana för produktion avsedda nyttigheter såsom sättpotatis, utsäde, smågrisar, näringsidkares redskap och dylikt. De åtgärder från det allmännas sida, som erfordras med avseende på utsädesfrågan, hava dessutom redan beaktats i Kungl. Maj:ts proposition nr 200 till innevarande års riksdag, vari hemställts om anslag till lån åt hushållningssällskap för anskaffande och tillhandahållande av förädlade utsäden av vissa sädesslag ävensom av utsädespotatis. Fortfarande torde även förbudet mot utlämnande av kontanta bidrag böra upprätthållas men med bibehållande av hittills gällande dispensregler.

Utöver de kostnader, som tillgodoseendet av ovan angivna ändamål och krav påkalla, torde staten även böra räkna med växande anspråk på bidrag från flertalet av de större kommunerna, liksom det även kan förväntas, att antalet hjälpsökande kommuner kommer att ökas under de närmast inträffande anslagsperioderna. En

del av de svenska landskommunernas redan förut ofta svåra ekonomiska läge har nämligen under kristidens inverkan blivit avsevärt försämrade. Kristiden har icke blott genomgående medfört ökade fattigvårdskostnader — åtminstone för de flesta kommuner av industrisambhällens struktur — utan kommunerna hava även åsamkats dryga utgifter för genomförandet utav kristidens olika regleringsuppgifter. Även arbetslöshetens följder hava tungt drabbat åtskilliga kommuner, varjämte den kommunala budgetens normala utgiftsposter stegrats över lag. Riktigheten härav bestyrkes utav de uppgifter angående kommunernas sociala och ekonomiska förhållanden, som bifogats de till Konungen insända ansökningarna om statsbidrag, vilka underkastats behandling av folkhushållningskommissionen. Till belysande utav de svenska landskommunernas synnerligen besvärande kommunala skattetunga kunna anföras följande siffror, som hänföra sig till en undersökning av 1,586 landskommuner.

Det visar sig härvid, att kommunalskatten under åren 1913—1916 minskades i 393 kommuner och höll sig vid status quo i 387 kommuner (tillhoppa 780 kommuner), medan under åren 1916—1918 samma förhållande allenast berörde tillhoppa 452 kommuner (minskad skatt i 149 kommuner, status quo i 303). Däremot ökades kommunalskatten under åren 1913—1916 med belopp, växlande från 50 öre till 5 kronor per bevilningskrona, i 766 kommuner, under det att motsvarande stegringar under åren 1916—1918 kunna antecknas för 993 kommuner. En ökning i den kommunala skattebördan med *över* 5 kronor per bevilningskrona redovisades under åren 1913—1916 för 37 kommuner, men under åren 1916—1918 för 141 kommuner. Särskilt tung synes denna skatteökning hava varit för ett stort antal kommuner i Gottlands, Blekinge, Malmöhus, Skaraborgs och Västerbottens län, även om för vissa kommuner inom dessa län status quo-ställningen eller undantagsvis någon minskning i skattebördan kunnat påvisas. Inom exempelvis Älvsborgs och Bohus län kunna såväl stora skatteminskningar antecknas för somliga kommuner som oerhörda stegringar för andra.

Därest kommunerna skola kunna möta den kommande tidens välmotiverade anspråk på hjälp för de mindre bemedlade, synes det alltså uppenbart, att kommunerna böra utrustas med betydligt större anslag än vad som hittills kunnat lämnas dem av staten, liksom att staten också samtidigt måste taga hänsyn till svårigheterna för kommunerna att själva nämnvärt öka sina egna bidrag. Två vägar synas härvid möjliga att beträda och bägge torde också böra beträdas. Den ena: att medgiva kommunerna rätt att erhålla större statsbidrag än hittills på grundvalen utav de egna anslagen, förslagsvis ända intill 4 gånger det egna bidraget. Men därjämte läser staten även böra ställa ett visst *grundbidrag* till varje kommuns förfogande, vilket grundbidrag skulle komma kommunerna tillgodo utan skyldighet för desamma att behöva tillskjuta eget motsvarande bidrag. I sammanhang härmed torde böra tagas under omprövning, huruvida rätten att utöver grundbidraget erhålla dyrtidsanslag borde kringskäras för hurgnare kommuner.

Folkhushållningskommissionen vill i detta sammanhang erinra om att den statsunderstödda dyrtidsverksamheten i våra grannländer erhållit en mycket mera betydande omfattning än i Sverige. För tiden $\frac{1}{4}$, 1917— $\frac{1}{4}$, 1918 hade den motsvarande verksamheten i Danmark krävt utgifter å $41\frac{3}{4}$ miljoner kronor, varav statens andel utgjorde $27\frac{2}{3}$ miljoner kronor. Den danska staten bidrager nämligen med $\frac{2}{3}$ av kommunernas redovisade totalkostnader intill ett maximibelopp av

27 kronor per individ. Det danska statsbidraget för dyrtidslindrande åtgärder åt de mindre bemedlade har alltså utgjort cirka 7 kronor per individ räknat, under det att svenska staten under samma tid utgivit cirka 3 kronor 50 öre per individ för samma ändamål.

I Norge har stortinget för budgetåret 1917—1918 anvisat 40 miljoner kronor för det syfte, som dyrtidsanslaget i Sverige har att främja. I Norge beräknas anslaget i sin helhet komma att tagas i anspråk. I *Holland* hava det allmännas utgifter för dyrtidslindrande åtgärder stadigt ökats. Enligt vad folkhushållningskommissionen inhämtat lära desamma under det senaste året hava uppgått till 260 miljoner gulden (1 gulden = 1 krona 50 öre). varav $\frac{3}{10}$ fallit på statens del och $\frac{1}{10}$ på kommunerna.

Att grannländernas verksamhet blivit kraftigare och praktiskt taget nått de mindre bemedlade inom *alla* kommuner, sammanhänger såväl med att anslagen varit väsentligt större som också med de betydligt frikostigare villkor, som varit förbundna med rätten att få åtnjuta statsbidrag. Det i Norge praktiserade systemet med *grundbidrag* åt kommunerna har härvid erbjudit dessa en värdefull hjälp. I Norge utgjorde ifrågavarande bidrag först 2 kronor per år och invånare i kommunerna, men har detsamma sedan höjts till 5 kronor per år och invånare. Dessutom åtnjuta kommunerna ytterligare statsbidrag på grundvalen av egna bidrag. dock så att staten inalles icke utbetalar mer än högst 15 kronor per invånare åt kommunerna.

Det synes folkhushållningskommissionen som om ett modifierat tillämpande av den här ovan relaterade principen om grundbidrag även borde beaktas av vårt land. Endast härigenom synes det bliva möjligt att få igång en hjälpverksamhet inom alla landets kommuner. Detta senare måste trots därmed förbundna ekonomiska konsekvenser anses önskvärt, då det för närvarande säkerligen inom *varje* kommun finnes ett större eller mindre antal personer, som synnerligen kännbart pressas av dyrtiden, utan att någon hjälp bringas dem på grund av kommunernas oföretagsamhet eller svaga ekonomiska läge. Något tvång för kommunerna att behöva mottaga grundbidraget skulle självfallet icke stadfästas, men väl skulle möjlighet erbjudas kommunerna att på dylik väg utrustas med ekonomiska resurser till avhjälpande av nöden bland de stora kategorier utav samhällsmedlemmar, som hitintills aldrig behövt anropa det allmänna om hjälp eller velat taga emot bidrag från fattigvården, men som för närvarande befinna sig i ett ekonomiskt synnerligen prekärt läge. För Sveriges del torde det, i anseende till arten av de bestämmelser om rätt att erhålla statsbidrag, som gällt hittills, vara tillräckligt att fixera grundbidraget till *2 kronor per år och invånare i varje kommun*. Totalkostnaden för realiserandet av förslaget om grundbidrag skulle då komma att uppgå till cirka 12 miljoner kronor för helt år räknat. Kommunerna skulle följaktligen kunna erhålla *dels* ett grundbidrag utan att för tillgodonjutande av detsamma behöva tillskjuta egna medel, *dels* också såsom hittills, på grundvalen av kommunala, respektive enskilda givares tillskott, visst statsbidrag, avvägt efter ungefär samma principer, som följts under de tre första anslagsperioderna. Som allmänt villkor torde böra fasthållas kravet på skyldighet för kommunerna att till ansökningarna om statsbidrag foga beräkningar över den planerade verksamhetens kostnader.

Storleken av det statsanslag, som i anslutning till vad i det föregående utvecklats, skulle ifrågakomma för dyrtidslindrande verksamhet *under år 1918*, lär

icke kunna exakt uppgivas, men bör detsamma storlek ungefärligen framgå av följande sammanställning:

1) intill den 22 mars 1918 beviljade statsbidrag, perioden $\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1918 (åt såväl kommuner som icke-kommunala organ)	kronor	9,357,344: 05
2) beräknade ytterligare statsbidrag perioden $\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$ 1918	»	1,142,655: 95
3) beräknade statsbidrag perioden $\frac{1}{7}-\frac{31}{12}$ 1918:		
a) grundbidrag å 1 krona per halvår (=hälften av 2 kronor per år)	»	6,000,000: —
b) i vanlig ordning beviljade statsbidrag	»	10,000,000: —
	Summa kronor	26,500,000: —.

Av förslagsanslaget å 12 miljoner kronor, som avsetts att täcka dyrtidsverksamheten såväl under senare halvåret 1917 som också under år 1918, hava kommunerna för verksamheten beträffande andra anslagsperioden (senare halvåret 1917) tillerkänts anslag å 7,635,000 kronor (varav icke allt blivit av kommunerna utnyttjat), samt länshjälpkommittéerna m. fl. omkring 48,000 kronor. Av sagda anslag resterar följaktligen till tredje och fjärde periodens verksamhet, eller till dyrtidslindrande åtgärder under förra och senare halvåren 1918, ett belopp av 4,317,000 kronor. För bedrivande av dyrtidsverksamhet i ovan beräknad omfattning under år 1918 skulle sålunda *för år 1918* ytterligare erfordras ett anslag å cirka 22,183,000 kronor, en summa, som lämpligen torde böra fixeras till 23 miljoner kronor i anseende till omöjligheten att på förhand kunna överblicka kommunernas krav och behov.

Kostnaderna för fortsättande av verksamheten under *förra halvåret 1919* efter de riktlinjer, som i det föregående uppdragits, kunna självfallet för närvarande icke angivas, men torde för ändamålet krävas ett statsanslag å förslagsvis 16 miljoner kronor, vilket belopp erhålles genom en sammanställning av följande siffror:

1) grundbidraget av 1 krona (hälften av 2 kr. per år)	kronor	6,000,000: —
2) i vanlig ordning beviljade anslag	»	10,000,000: —
	Summa kronor	16,000,000: —. »

De i kommissionens skrivelse omförmälda bilagorna torde böra såsom bilagor fogas vid detta protokoll.

Därefter har folkhushållningskommissionen i en till mig ingiven P. M. av den 17 april 1918 anmält, att det kommit till kommissionens kännedom, att betydligt större anslagskrav vore för ytterligare dyrtidsåtgärder under första halvåret 1918 att förvänta, än kommittén beräknat. Ensamt från de tre städerna Stockholm, Malmö och Hälsingborg kunde dessa ytterligare krav nu beräknas till omkring 1,250,000 kronor. Den i kommissionens föregående skrivelse upptagna summan av 1,142,655

kronor 95 öre för ytterligare statsbidrag under sagda period komme därför att visa sig för låg samt borde höjas med en miljon kronor, till följd varav även hela det behövliga nya anslaget för år 1918 borde undergå motsvarande höjning till 24 miljoner kronor.

I en till Kungl. Maj:t ställd, av folkhushållningskommissionen med skrivelse den 16 april 1918 överlämnad framställning har Stockholms stads livsmedelsnämnd anhållit, att vissa av nämndens arbetsutskott i en bifogad skrift gjorda uttalanden måtte vinna vederbörligt beaktande.

Arbetsutskottets skrift utmynnar i hemställan, att därest jämväl för år 1919 komme att beviljas anslag för lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor, i bestämmelserna för användningen av detta anslag måtte *dels* särskilt framhållas vikten av att bidrag lämnades till beviljande av utsträckt rabatt på färdiglagad mat och för anordnande av bespisning för barn på ett lägre åldersstadium än skolålderns, *dels ock* intagas föreskrifter därom, att bidrag måtte lämnas till redan före kristiden anordnade barnbespisningar, för tillhandahållande åt mindre bemedlade hushåll av för konservering behövliga kärll samt till inackorderingsbidrag för studerande ungdom från mindre bemedlade hem. Tillika har arbetsutskottet föreslagit, att de sålunda ifrågasatta ändringarna i och tilläggen till bestämmelserna angående dyrtidsanslaget måtte komma till tillämpning snarast ske kunde redan under innevarande år i fråga om användningen av det för detta år anvisade anslaget.

Folkhushållningskommissionen har med anledning härav yttrat, att kommissionen redan i sin ovanintagna skrivelse uppmärksammat de särskilda önskemål, som från olika håll framförts beträffande anordnandet utav den framtida dyrtidsverksamheten, och att alltså även de nu från Stockholms stad anförda synpunkter, som av kommissionen ansetts förtjänta att beaktas, innefattades i kommissionens sagda skrivelse.

Därjämte hava i särskilda skrifter rektorer och föreståndarinnor för vissa högre lärarinneseminarier och andra seminarier i Stockholm och Göteborg anhållit, att åtgärder måtte vidtagas för att ett eventuellt dyrtidsanslag för år 1919 måtte kunna få användas även till stipendier till vid seminarier studerande obemedlad ungdom såsom bidrag till utgifter för inackordering.

I yttrande häröver den 16 april 1918 har folkhushållningskommissionen anfört, att, ehuru ramen för dyrtidsverksamhetens utgifter under utvecklingens gång blivit vidgad, hade verksamheten dock icke överskridit de gränser, som betingades utav anslagets särskilda natur

att företrädesvis lämna kommunerna hjälp till förbilligande utav vissa konsumtionsartiklar åt av kristiden hårt drabbade mindre bemedlade familjeförsörjare och deras närmaste. Ett upptagande utav en sådan verksamhetsgren, som av sökandena ifrågasattes, skulle emellertid leda verksamheten över på nya och för densamma hittills alldeles främmande banor, vartill även komme, att ett utlämnande av bidrag ur dyrtidsanslaget åt en grupp utav skolor sannolikt även måste föra till liknande medgivanden åt andra läroverk och utbildningsanstalter. De ekonomiska konsekvenserna härav låte sig dessutom icke överblickas utan en ingående utredning. Det syntes fördenskull folkhushållningskommissionen, som om de i och för sig behjärtansvärda framställningarna berörde spörsmål, vilka icke borde sammankopplas med dyrtidsanslagets uppgifter, utan i stället hänskjutas till de statsmyndigheter, som hade att taga sig an undervisningsanstalternas särskilda önskemål och behov.

Den hjälp i dyrtidens svårigheter, som kunnat beredas de mindre bemedlade i samhället genom de anslagsmedel, 1916 och 1917 års riksdagar ställt till Kungl. Maj:ts förfogande för ändamålet, samt de bidrag från kommunerna, vilka krävts för statsbidrags erhållande, har förvisso varit till stort gagn. Om än i början statsanslaget blev mindre anlitat — givetvis beroende på att inom ett stort antal kommuner dyrtidens tryck då ännu ej hunnit göra sig gällande med någon större styrka — hava, som redogörelsen visar, allt flera kommuner sökt och erhållit dylikt bidrag och beloppens storlek har även stadigt vuxit. Jag håller före, att den genom dyrtidsanslaget beredda vägen att bispringa de mest behövande äger stora förtjänster i jämförelse med åtskilliga andra åtgärder, som vidtagits för lindring i dyrtidens tryck. Dyrtidshjälpen medför icke risk för att produktionen skall röna någon ofördelaktig inverkan därav. Och den kommer just dem till godo, som mest behöva att bispringas.

*Departements-
chefen.*

Jag hyser därför icke någon tvekan att tillstyrka fortsättande av nu ifrågavarande statsverksamhet i väsentligen utvidgad form. Såsom av kommissionens redogörelse framgår, måste nämligen den hittillsvarande dyrtidshjälpen i vårt land betecknas såsom ganska blygsam. För hela året 1917 har det av Kungl. Maj:t anvisade beloppet uppgått till något över 12 miljoner kronor eller föga över 2 kronor på varje invånare i riket. Om kommunernas bidrag under samma tid, omkring 9 miljoner kronor, medräknas, blir beloppet omkring 3 kronor 50 öre per invånare. Det genomsnittliga värdet av lämnade bidrag ur dyrtidsanslaget i form av

rabattkuponger och dylikt beräknas av folkhushållningskommissionen hava under senare hälften av år 1917 utgjort 25 kronor per hushåll och halvår, varvid medräknats endast det antal hushåll, som verkligen åtnjutit bidrag i någon form. Under det nu innevarande halvåret hava bidragen från staten redan betydligt överstigit vad som anvisades under senare halvåret 1917 och enligt folkhushållningskommissionens senaste beräkning anses de komma att uppgå till omkring 11½ miljoner kronor. En sådan ökning är helt naturlig i betraktande av att dyrtidssvårigheterna alltjämt stegrats. Emellertid torde det nu vara nödvändigt ej blott att öka anslaget utan även att ändra grunderna för tilldelning av bidrag från detsamma i syfte att möjliggöra större och effektivare dyrtidshjälp.

Jag vill således till en början uttala min anslutning till vad folkhushållningskommissionen anfört angående lämpligheten av att utsträcka statsbidragsverksamheten till vissa ändamål, som hittills icke understötts av staten. Vad härvid beträffar de av kommissionen omnämnda kostnaderna för anläggning av centralkök, vill jag erinra, att Kungl. Maj:t den 19 april 1918 — alltså efter avlåtandet av kommissionens ovannämnda skrivelse — beviljat ett belopp för bestridande av vissa kostnader vid en dylik anläggning i Karlskrona, och att bidrag för dylikt ändamål torde böra beviljas även för andra orter, särskilt där mer omfattande arbetslöshet eller eljest svårare förhållanden i försörjningsavseende förefinnas. Ansökningar om sådant bidrag hava redan inkommit från flera kommuner. Jag vill vidare särskilt framhålla önskvärdheten av att, såsom kommissionen förordat, utvidgningar av dyrtidsanslagets uppgifter må kunna genomföras efter prövning i varje särskilt fall av Kungl. Maj:t. Då nämligen, såsom erfarenheten visat, förhållandena kunna ganska hastigt växla samt nya behov av hjälp kunna yppa sig och nya utvägar erbjuda sig för hjälpens lämnande, bör man icke av alltför mycket inskränkande bestämmelser vara förhindrad att gripa in medelst anvisande av medel för dylika ändamål.

För att sätta kommunerna i stånd att på ett mera effektivt sätt möta behoven av hjälp för de mindre bemedlade har folkhushållningskommissionen ansett, att staten borde lämna betydligt större anslag än hittills och samtidigt mildra kraven på kommunernas egna tillskott. Sålunda ifrågasättes, att åt kommunerna medgiva rätt att erhålla statsbidrag ända till fyra gånger det egna bidraget samt att staten därjämte skall ställa ett visst grundbidrag av 2 kronor per invånare för helt år räknat till varje kommuns förfogande, utan skyldighet för den-

samma att tillskjuta eget motsvarande bidrag. Jag tillstyrker kommissionens förslag i avseende å grundbidraget, dock att sådant bidrag icke må utgå, där kommunen finnes vara i synnerligen goda ekonomiska omständigheter och den kommunala beskattningen jämförelsevis obetydlig. Beträffande anslag utöver grundbidraget håller jag före, att de nuvarande bestämmelserna angående tillskott från kommunerna böra bibehållas. Som villkor för statsbidrag bör fasthållas kravet på skyldighet för kommunen att vid ansökning föga en beräkning över den planerade verksamheten och därmed förenade kostnader.

De förändringar i grunderna för statsbidraget, vilka jag nu tillstyrkt, torde icke kunna vinna tillämpning tidigare än från och med den 1 juli 1918. Intill dess torde de nuvarande reglerna böra bibehållas.

Kommissionen har beräknat, att för innevarande år kräves, utöver behållning vid årets ingång å det av 1917 års riksdag beviljade anslaget av 12 miljoner kronor, ett anslag av 24 miljoner kronor. Mot denna beräkning finner jag ej något att erinra. Det behövlige anslaget bör erhålla förslagsanslags natur.

För förra halvåret 1919 har kommissionen förslagsvis angivit ett belopp av 16 miljoner kronor. Jag vill erinra, att jag vid tiden för statsverkspropositionens avlatande ansåg ett förslagsanslag å 5 miljoner kronor tillräckligt för år 1919, enär härmed huvudsakligen avsågs att förebygga, att dyrtidsåtgärderna skulle behöva avbrytas vid 1919 års ingång av brist på medel. Det var sålunda icke avsett, att dessa medel skulle förslå för hela första halvåret 1919 utan endast för en kortare tid, tills 1919 års riksdag kunde hinna att fatta beslut. Sedan numera omfattningen av dyrtidsbidragen under år 1918 låter sig bättre än då beräkna samt det blivit allt mera sannolikt, att dylika bidrag komma att visa sig nödvändiga även för år 1919, anser jag det förslagsanslag, som nu bör äskas för detta ändamål, icke böra bestämmas till lägre belopp än 8 miljoner kronor.

Såsom förut erinrats medgav 1916 års riksdag, att Kungl. Maj:t finge för lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor använda och av tillgängliga medel mot framtida anmälan till ersättande förskjuta ett belopp av högst 5 miljoner kronor. Enligt vad statskontoret anmält, har utav de bidrag, Kungl. Maj:t anvisat på grund av detta bemyndigande, blivit av statskontoret utanordnat ett belopp av 3,912,649 kronor 22 öre. Detta belopp torde, avjämnat till helt krontal, nu böra anmälas hos riksdagen till ersättande.

De belopp, vilkas äskande av riksdagen jag nu tillstyrkt, överstiga högst väsentligt vad som enligt vad jag förut erinrat för ändamålet beräknats i statsverkspropositionen. Å tilläggsstat för år 1918 beräknades 18 miljoner kronor och å 1919 års stat 5 miljoner kronor, men jag har nu nödgats föreslå belopp å resp. 24 miljoner och 8 miljoner kronor. Chefen för finansdepartementet kommer att framdeles framlägga förslag till beredande av tillgång för bestridande av de sålunda ökade utgifterna.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under nionde huvudtiteln anvisa

dels för täckande av jämlikt riksdagens år 1916 givna bemyndigande förskottsvis bestridda utgifter för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag, högst ..... kronor 3,912,650;

dels för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor i huvudsaklig överensstämmelse med de av mig nu tillstyrkta grunder å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av ..... » 24,000,000;

dels ock för enahanda ändamål å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av ..... » 8,000,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. . . . vid detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

J. Poss.

Bil. I.

Sammandrag av till rikets kommuner beviljade dyrtidsanslag.

Första anslagsperioden.

(1/12 1916—30/6 1917.)

L ä n	Lands- kommuner	Köpingar	Städer	Summa
Stockholms stad	—	—	957,000.—	957,000.—
Stockholms län	71,846.25	18,000.—	28,800.—	118,646.25
Uppsala »	3,500.—	—	32,500.—	36,000.—
Södermanlands »	25,492.50	500.—	52,000.—	77,992.50
Östergötlands »	57,555.—	2,500.—	154,802.—	214,857.—
Jönköpings »	33,030.—	11,500.—	69,090.—	113,620.—
Kronobergs »	36,891.71	1,500.—	11,000.—	49,391.71
Kalmar »	50,376.50	6,900.—	31,700.—	88,976.50
Gottlands »	5,200.—	—	14,010.—	19,210.—
Blekinge »	53,653.75	—	52,750.—	106,403.75
Kristianstads »	82,421.65	2,400.—	19,500.—	104,321.65
Malmöhus »	94,462.50	5,000.—	378,103.89	477,566.39
Hallands »	35,425.—	—	60,000.—	95,425.—
Göteborgs och Bohus »	130,462.50	—	524,333.33	654,795.83
Älvsborgs »	57,570.—	—	71,500.—	129,070.—
Skaraborgs »	22,256.89	2,400.—	33,025.—	57,681.89
Värmlands »	64,350.—	2,800.—	45,000.—	112,150.—
Örebro »	32,925.—	2,800.—	50,875.—	86,600.—
Västmanlands »	24,790.—	1,600.—	84,625.—	111,015.—
Kopparbergs »	66,550.—	13,475.—	26,800.—	106,825.—
Gävleborgs »	56,175.—	1,000.—	89,295.—	146,470.—
Västernorrlands »	81,525.—	—	40,700.—	122,225.—
Jämtlands »	60,050.—	—	12,000.—	72,050.—
Västerbottens »	42,200.—	—	25,545.—	67,745.—
Norrbottens »	251,465.—	—	22,500.—	273,965.—
Summa för hela riket	1,440,174.25	72,375.—	2,887,454.22	4,400,003.47

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 308 häft. (Nr 348.)

Bil. 2.

Sammandrag av till rikets kommuner beviljade dyrtidsanslag.

Andra anslagsperioden.

1¹/₇ 1917—³¹/₁₂ 1917).

L ä n	Lands- kommuner	Köpingar	Städer	Summa
Stockholms stad	—	—	912,000.—	912,000.—
Stockholms län	227,794.86	58,500.—	59,624.—	345,918.86
Uppsala »	50,178.17	—	53,000.—	103,178.17
Södermanlands »	65,731.—	500.—	98,723.46	164,954.46
Östergötlands »	142,868.33	7,500.—	316,774.41	467,142.74
Jönköpings »	106,809.50	13,000.—	119,200.—	239,009.50
Kronobergs »	87,795.—	2,750.—	17,500.—	108,045.—
Kalmar »	126,924.82	9,300.—	43,000.—	179,224.82
Gottlands »	30,264.—	—	15,000.—	45,264.—
Blekinge »	121,050.—	—	69,500.—	190,550.—
Kristianstads »	145,440.84	7,500.—	41,000.—	193,940.84
Malmöhus »	290,238.20	8,000.—	881,900.—	1,180,138.20
Hallands »	98,883.50	—	86,750.—	185,633.50
Göteborgs och Bohus »	324,650.—	—	652,561.—	977,211.—
Älvsborgs »	189,635.73	1,500.—	103,355.92	294,491.65
Skaraborgs »	80,187.89	1,700.—	45,450.—	127,337.89
Värmlands »	161,870.50	6,250.—	55,600.—	223,720.50
Örebro »	102,630.50	2,200.—	67,050.—	171,880.50
Västmanlands »	70,306.—	2,000.—	54,124.90	126,430.90
Kopparbergs »	146,415.—	11,700.—	50,000.—	208,115.—
Gävleborgs »	158,950.50	7,000.—	174,050.—	340,000.50
Västernorrlands »	202,565.—	—	39,239.—	241,804.—
Jämtlands »	87,400.—	—	6,000.—	93,400.—
Västerbottens »	108,150.—	—	26,000.—	134,150.—
Norrbottnens »	335,800.—	—	46,000.—	381,800.—
Summa för hela riket	3,462,538.84	189,400.—	4,033,402.69	7,635,341.53

Bil. 3.**Sammandrag av till rikets kommuner beviljade dyrtidsanslag.***Tredje anslagsperioden.*

Från den 10 januari 1918 till och med den 22 mars 1918.

L ä n	Lands- kommuner	Köpingar	Städer	Summa
Stockholms stad	—	—	1,611,600.—	1,611,600.—
Stockholms län	135,697.91	47,300.—	88,150.—	271,147.91
Uppsala »	63,305.02	—	69,500.—	132,805.02
Södermanlands »	81,714.94	500.—	109,300.—	191,514.94
Östergötlands »	169,146.60	6,000.—	456,025.—	631,171.60
Jönköpings »	86,337.66	18,000.—	149,000.—	253,337.66
Kronobergs »	81,600.—	3,600.—	18,409.48	103,609.48
Kalmar »	137,945.26	11,922.50	62,500.—	212,367.76
Gottlands »	44,008.48	—	16,500.—	60,508.48
Blekinge »	147,133.73	—	103,150.—	250,283.73
Kristianstads »	135,149.49	5,000.—	51,110.—	191,259.49
Malmöhus »	232,831.10	4,500.—	962,427.95	1,199,759.05
Hallands »	125,497.—	—	102,700.—	228,197.—
Göteborgs och Bohus »	483,085.—	—	712,200.—	1,195,285.—
Älvsborgs »	232,020.27	1,700.—	183,556.94	417,277.21
Skaraborgs »	92,695.83	3,375.—	65,845.—	161,915.83
Värmlands »	158,655.27	8,025.—	66,000.—	232,680.27
Örebro »	103,085.—	3,100.—	158,600.—	264,785.—
Västmanlands »	71,200.—	2,000.—	84,400.—	157,600.—
Kopparbergs »	134,610.02	20,332.—	50,275.—	205,217.02
Gävleborgs »	164,718.24	2,700.—	175,860.—	343,278.24
Västernorrlands »	237,750.—	—	46,000.—	283,750.—
Jämtlands »	82,796.94	—	6,000.—	88,796.94
Västerbottens »	126,196.42	—	43,300.—	169,496.42
Norrbottens »	343,700.—	—	72,000.—	415,700.—
Summa för hela riket	3,670,880.18	138,054.50	5,464,409.37	9,273,344.05

Bil. 4.

K o s t n a d s p l a n e r
från landskommuner, städer och köpingar.

	Första perioden	Andra perioden	Tredje perioden	Summa
Livsmedel	3,275,693.—	7,467,509.—	8,020,052.50	18,763,254.50
Barnbispisning	634,410.50	791,893.20	942,405.—	2,368,708.70
Allmän bispisning	968,265.75	1,803,347.—	1,687,720.—	4,459,332.75
Beklädnadsartiklar	1,263,351.09	2,446,254.10	2,437,232.—	6,146,837.19
Bränsle och belysningsartiklar	1,344,665.16	2,770,521.—	2,811,605.—	6,926,791.16
Upplysningsverksamhet	5,790.—	31,108.—	64,773.65	101,671.65
Diverse ¹⁾	198,661.33	526,834.34	200,121.80	925,617.47
Kronor	7,690,836.83	15,837,466.64	16,163,909.95	39,692,213.42

¹⁾ Här ingå framställningar om bidrag för kontantutdelning, hyresbidrag, understöd åt olika slags filantropiska inrättningar o. s. v.